

3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 №2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17>.

4. Ставки Єдиного податку та розмір ЄСВ для «єдинників» в 2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.buh24.com.ua>.

5. Скільки та у які строки сплачувати єдиний податок у 2016, 2017 рр. // Бізнес-центр «Вектор» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://jurist-blog.com.ua/koli-i-skilki-splachuvati-yedinogo-podatku.html>.

6. Письменний В.В. Податковий аспект зміцнення власної дохідної бази місцевих бюджетів України / В.В. Письменний // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – 2010. – №2. – С. 61–70.

e-mail: olenka2404@list.ru

Попович О.В., *головний державний інспектор відділу фінансування, бухгалтерського обліку та звітності Головного управління ДФС у Тернопільській обл.*

ЕКОЛОГІЧНА ЗЛОЧИННІСТЬ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ

Popovich O.V., *State Government Inspector of Department of Finance, Accounting and Reporting of the Main Department of DFS in Ternopil region*

ENVIRONMENTAL CRIME AND TAXATION OF NATURAL RESOURCES IN UKRAINE

Економічна реформа в Україні, головна мета якої полягає у побудові соціально-орієнтованої економіки ринкового типу, передбачає багатогранний комплекс взаємообумовлених заходів, головними з яких є: використання різних форм власності, розвиток товарно-грошових відносин, формування ринкового середовища, активне застосування фінансово-кредитних важелів як засобів підвищення ефективності економіки. Поряд з тим, економічне оновлення об'єктивно потребує зміцнення державного бюджету як основного важеля ефективного розвитку господарства країни, що прагне до соціально-орієнтованої економіки [3].

В умовах здійснення економічних реформ зростає необхідність вдосконалення податкової політики, за допомогою якої держава здійснює регулювання ринкової економіки. Податкова система є складовою державного регулювання економіки й соціальних процесів, відображає інтереси

держави, суб'єктів підприємництва та громадян. Система податків виступає одним з економічних важелів, що забезпечує поєднання загальнодержавних інтересів з комерційними інтересами підприємств різних форм власності, організаційно-правових форм, зокрема, підприємств, які функціонують в різних галузях промисловості.

Ресурсні платежі є одним з найважливіших економічних інструментів податкового регулювання економіки і можуть сприяти чи перешкоджати зростанню благополуччя держави [1, с. 251].

Основною метою запровадження у вітчизняну систему оподаткування ресурсних платежів є те, що вони повинні сприяти зменшенню негативного впливу на навколишнє природне середовище, заохочувати до економного споживання природних ресурсів і впровадження альтернативних джерел енергії. Проте, в Україні ані до набрання чинності ПКУ, ані після його запровадження практично не використовується стимулююча роль ресурсних платежів. Екологічне оподаткування не здійснює переорієнтацію принципів оподаткування з плати за фактично спричинену шкоду доквіллю на запобігання шкідливому впливу, що, насамперед, повинно відбуватись через техніко-технологічне вдосконалення галузей економіки, зокрема промисловості. Реалізація цього принципу спрямована на стимулююче адміністрування ресурсних платежів – раціональне використання навколишнього середовища – інноваційний розвиток техніко-технологічного потенціалу промисловості.

Сьогодні впровадження новітніх технологій у промисловості – вкрай витратний механізм. З одного боку, власних коштів недостатньо для оновлення виробничої системи, з іншого – відсутній мотиваційний механізм з боку держави. Підприємству вигідніше сплатити штрафи за викиди в навколишнє середовище та незаконне використання природних ресурсів, ніж проводити переоснащення виробництва, особливо в умовах значної зношеності основних засобів. Ці явища можна назвати екологічною злочинністю, яка є небезпечною для суспільства та посягає на навколишнє природне середовище.

Дані, представлені у таблиці 1, дають підстави стверджувати про невисокий рівень обліковості екологічних злочинів. Так, середнє річне значення абсолютної кількості зареєстрованих (облікованих) екологічних злочинів протягом 2007–2015 рр. становило 2370 злочинів. Слід зауважити, що відтворення відносно стабільної, статистично стійкої кількості еко-

логічних злочинів, їх динаміка переконливо свідчать про соціальну природу екологічної злочинності (див табл. 1).

Таблиця 1

Показники динаміки екологічної злочинності в Україні [2, с. 68]

Роки	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Облікована екологічна злочинність	1981	1860	2204	2098	2162	2217	2952	2664	3198
Темп зростання (зниження) до попереднього року, %	102	93,9	119	95,2	103	103	133	90,2	120

На основі середнього темпу зростання доцільно визначити середній темп приросту екологічних злочинів, який вказує на те, на скільки відсотків у середньому збільшується (зменшується) цей рівень порівняно з попереднім. Відповідно, протягом 2007–2015 рр. середній темп приросту екологічних злочинів становить 7%.

Аналіз показників динаміки екологічної злочинності засвідчує хвилеподібні зміни у кількості зареєстрованих злочинів на тлі стійкої загальної тенденції до їх зростання. Так, протягом 2007–2015 рр. було виявлено 1 423 екологічних злочини у сфері охорони земель, що становить 4,6% усієї кількості екологічних злочинів. Із них найбільша частка припадає на забруднення або псування земель – 61,7%. Питома вага без господарського використання земель становить 20,4%. Найменшими у зазначеній групі злочинів є частки незаконного заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель і незаконного заволодіння землями водного фонду в особливо великих розмірах – 10,2% та 7,7% відповідно.

Екологічні злочини у сфері охорони надр (ст. 240 КК України) є одними з найпоширеніших, а їх рівень має стабільну тенденцію до зростання. Порівняно з 2007 р. щорічна кількість облікованих злочинів вказаної категорії зросла більш ніж у 10 разів. Їх частка у структурі екологічної злочинності – 19,7%. Злочини у сфері охорони вод є одним із видів злочинного забруднення довкілля та традиційно характеризуються невисокою облікованістю – протягом 9 років було виявлено 313 злочинів, більшість із яких представлено порушенням правил охорони вод – 86,9%. Як і щодо попередньої групи злочинів простежується стійка тенденція до зростання кількості виявлених злочинів. Так, якщо у 2007 р. було виявлено

лише 7 таких злочинів, то у 2015 р. – 75. Питома вага злочинів у сфері охорони вод у структурі екологічної злочинності становить 1,0%.

Групу злочинів при сплаті ресурсних платежів у сфері рослинного світу утворює найпоширеніший екологічний злочин – незаконна порубка лісу (ст. 246 КК України) – 96,2%, знищення або пошкодження об'єктів рослинного світу (ст. 245 КК України) – 3,6% та порушення законодавства про захист рослин (ст. 247 КК України) – 0,2%. Ця група має найбільшу частку серед інших екологічних злочинів – 41,8% [2].

Один з екологічних злочинів є стихійні сміттєзвалища. На сьогодні в Україні проблема смітників – одна з найважливіших і найактуальніших серед проблем забруднення навколишнього середовища. Ця проблема настільки нагальна не тільки в Україні, а й у всьому світі, що навіть з'явився такий вислів «відходи беруть нас за горло». проблемою звалищ є отруєння ними водоносних горизонтів, а відтак – і водних джерел. Також звалища є розповсюдженням небезпечних хвороб. На прикладі Західних регіонів (Львівська та Тернопільська область) сміттєзвалища вичерпали свій ресурс. Тому постає питання у терміновому будівництві сміттєпереробних підприємств, які у свою чергу дадуть змогу вирішити питання утилізації відходів.

Тому зрозуміло, що саме державна політика щодо встановлення обґрунтованих пільг при впровадженні новітніх технологій у промисловості повинна активізувати суб'єктів господарювання в цьому напрямі. Необхідною є також розробка дієвої законодавчої та нормативно-правової бази для створення стійкої мотивації щодо технічного переоснащення підприємств.

Узагальнюючи проведені дослідження в напрямку ресурсних платежів доцільними вважаємо наступні дії:

– необхідною є розробка системи податкових пільг для підприємств, що модернізують виробничий потенціал та запроваджують інноваційні технології для зниження рівня шкідливого впливу на природне навколишнє середовище (актуальність такої модернізації підтверджують результати аналізу рівня зносу основних засобів у промисловості та інтенсивності їх оновлення (близько 5%));

– обов'язковим є встановлення додаткової плати за перевищення встановлених лімітів викидів шкідливих речовин з обов'язковим її утриманням з прибутку підприємства;

– доцільним є запровадження прогресивної шкали ставок екологічного податку залежно від обсягу та видів викидів;

– має бути впроваджена персоніфікація обліку екологічних податкових платежів з поверненням частки сплачених коштів на здійснення заходів з модернізації виробництва.

– обов'язково на державному рівні у кожному регіоні України будувати сміттєпереробні підприємства.

Таким чином, для ефективного механізму нарахування ресурсних платежів з юридичних осіб доцільно включати оцінку природних ресурсів в національне багатство країни. Роль економічної оцінки ресурсів має велике значення як для розвитку ринкових механізмів природокористування, так і для державного і ринкового регулювання відносин з приводу природокористування. Необхідність економічної оцінки природних ресурсів тим більше очевидна, що економічний розвиток країни і зростання добробуту суспільства значною мірою залежать від ступеня раціональності та комплексності їх використання, залучення в господарський оборот та отримання своєчасних ресурсних платежів.

Література:

1. Голян В. Інвестиції в екологію: джерела, форми та резерви нарощення / В. Голян // Економіст. – 2015. – №8. – С. 7–11.

2. Турлова Ю. Кримінологічний аналіз сучасного стану екологічної злочинності в Україні / Ю. Турлова // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2016. – №3. – С. 66–72.

3. Сидор І.П. Податкові надходження в системі доходів Державного бюджету України / І.П. Сидор // Методологічні проблеми фінансової теорії і практики в умовах світової економічної кризи. Матеріали наукової конференції (Тернопіль, 15 квітня 2009 р.) Тернопіль: ТНЕУ, 2009. – С. 122–129.